

УДК 37.013.42

ПОНЯТТЯ, СУТНІСТЬ І ЗМІСТ СОЦІАЛЬНО-ВИХОВНОЇ РОБОТИ З НЕПОВНОЛІТНІМИ ЗАСУДЖЕНИМИ У СПЕЦІАЛЬНИХ ВИХОВНИХ УСТАНОВАХ

Караман Олена Леонідівна
м. Луганськ

У статті наведено поняття соціально-виховної роботи з неповнолітніми засудженими у спеціальних виховних установах як цілеспрямованої діяльності персоналу виховної колонії та суб'єктів соціального середовища, що полягає у створенні виховними засобами сприятливих умов для ресоціалізації та подальшої інтеграції в суспільство особистості неповнолітнього; розкрито сутність і зміст соціально-виховної роботи з неповнолітніми засудженими через характеристику її основних компонентів – суб'єкта, об'єкта, мети, напрямів, змісту, технології, результату. Матеріал статті дозволить правильно планувати та здійснювати соціально-виховну роботу із засудженими у спеціальних виховних установах.

Ключові слова: соціально-виховна робота, неповнолітній засуджений, ресоціалізація, спеціальна виховна установа.

Одним з провідних засобів досягнення мети пенітенціарного процесу – виправлення і ресоціалізації засуджених – Кримінально-виконавчим кодексом України (КВК України) визначено соціально-виховну роботу [4, с. 4]. Отже, важливим завданням для практичної реалізації нормативно визначеної мети соціально-виховними засобами є визначення поняття, розкриття сутності та змісту соціально-виховної роботи із засудженими.

Відповідно до ст. 123 КВК України „Соціально-виховна робота – цілеспрямована діяльність персоналу органів та установ виконання покарань та інших соціальних інституцій для досягнення мети виправлення і ресоціалізації засуджених” [4, с. 23].

Структурний підхід до соціально-виховної роботи як діяльності дозволяє розглядати її як складну систему взаємопов'язаних компонентів, змістовний аналіз яких дозволить уточнити й розширити надане законодавцем визначення стосовно такої категорії за-

суджених, як неповнолітні правопорушники.

Майже всі сучасні дослідники соціально-педагогічної діяльності, до різновидів якої належить і соціально-виховна робота із засудженими (О. Безпалько, І. Зверева, А. Капська та ін.), до її структури включають компоненти: суб'єкт, об'єкт, мету, напрями, зміст, технологію (форми, методи, етапи), результат [1, с. 38 – 43]. Нерозривна функціональна єдність і взаємодія цих компонентів дозволяє говорити про соціально-педагогічну діяльність як систему.

Отже, для виконання мети даної статті – розкриття поняття, сутності і змісту соціально-виховної роботи з неповнолітніми засудженими – вважаємо за необхідне охарактеризувати кожний її компонент через призму діяльності спеціальних виховних установ для неповнолітніх (виховних колоній).

Відповідно до Кримінального кодексу України (КК України) до об'єкту соціально-виховної роботи в контексті нашої статті належать неповнолітні особи віком від 14 до 18 (за рішенням педради колонії – до 22) років, які засуджені до покарання у виді позбавлення волі за вчинення злочинів, передбачених КК України, серед яких всі особи, яким до здійснення злочинів виповнилося 16 років, та окремі особи, що досягли 14 років і підлягають відповідальності за тільки за певні види злочинів [3].

Згідно з КВК України суб'єктами соціально-виховної роботи із засудженими виступають „персонал органів та установ виконання покарань та інших соціальних інституцій”. Щодо уточнення суб'єктів соціально-виховної роботи з неповнолітніми засудженими у виховних колоніях, то до персоналу органів та установ належать: персонал територіального управління Державної пенітенціарної служби України; персонал виховної колонії, який безпосередньо виконує соціально-виховні функції, – начальник від-

ділення соціально-психологічної служби, старший вихователь, вихователь; психологи, старший інспектор, інспектор, інспектори зі звільнення засуджених та фізичного виховання і спорту колонії; педагогічні працівники загальноосвітньої школи та професійно-технічного училища; педагогічна рада, піклувальна рада та спостережна комісія, батьківський комітет при виховній колонії; та персонал виховної колонії, що безпосередньо не пов'язаний з соціально-виховною роботою – персонал відділів режиму, охорони та оперативної роботи; з контролю за виконанням судових рішень; медичної частини та ін.

До соціальних інституцій, що беруть участь в організації соціально-виховної роботи з неповнолітніми засудженими належать органи місцевої законодавчої та виконавчої влади, районні та міські центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, служба у справах дітей, територіальні органи внутрішніх справ, суд, прокуратура, центри зайнятості; освітньо-виховні, психологічні, медичні, спортивні, мистецькі, промислові, соціально-захисні, релігійні, громадські установи та організації; окремі особи та ін. Володіючи виховним та іншим потенціалом усі ці соціальні інституції утворюють ресоціалізуюче середовище навколо виховної колонії, яке може бути використане на користь генеральної мети соціально-виховної роботи з неповнолітніми засудженими – їх ресоціалізації та інтеграції в суспільство після звільнення.

Визначивши метою соціально-виховної роботи з неповнолітніми засудженими їх ресоціалізацію, необхідне уточнення соціально-педагогічного змісту цього міждисциплінарного феномену.

Ураховуючи етимологію слова „ресоціалізація”, що походить від слова „соціалізація” та префікса „ре” (у перекладі – відновлюваність, повторність дії) під ресоціалізацією в найбільш узагальненому значенні ми розуміємо процес повторної соціалізації в нових, змінених соціальних умовах і обставинах з метою реінтеграції (повторної інтеграції) особистості в суспільство. При цьому враховувати наступне: якщо неповнолітні, засуджені за скоєння злочину, не мають попереднього позитивного соціального досвіду та в їхній свідомості вже закріплені негативні соціальні стереотипи, то ресоціалізація буде спрямована на їх руйнування та навчання новим, прийнятним у суспільстві; якщо неповнолітні мають попередній позитивний соціальний досвід, позитивні соціальні зв'язки, певний статус у сім'ї, колективі і стали жертвою віктимогенних обставин, внаслідок яких скоїли злочин, то ресоціалізація буде спрямована на збереження та відновлення цих позитивних якостей.

Таким чином, у контексті нашої статті ресоціалізація неповнолітнього засудженого у спеціальній виховній установі – це складний процес повторної соціалізації неповнолітнього на основі нейтралізації отриманих ним в результаті десоціалізації асоціальних норм, цінностей, негативних ролей, стереотипів поведінки та подальшого відновлення, збереження (або засвоєння вперше) і розвитку позитивних, за оцінкою суспільства, соціальних норм, цінностей, ролей, зв'язків, зразків поведінки з метою реінтеграції (повторної інтеграції) в суспільство після звільнення.

Відповідно до чинного кримінально-виконавчого

законодавства основними напрямками соціально-виховної роботи із засудженими (наступний компонент її сутності і змісту) є:

- спеціально організоване всебічне моральне, правове, трудове, естетичне, фізичне, санітарно-гігієнічне виховання засуджених, а також інші його види, що сприяють становленню на життєву позицію, яка відповідає правовим нормам і вимогам суспільно корисної діяльності [4, с. 65];

- участь засуджених у програмах диференційованого виховного впливу з урахуванням соціально-демографічних особливостей, ступеня соціально-педагогічної занедбаності та потреб засуджених: „Освіта”, „Професія”, „Правова просвіта”, „Духовне відродження”, „Творчість”, „Фізкультура і спорт”, „Подолання алкогольної та наркотичної залежності”, „Підготовка до звільнення” [5].

Тож логічним продовженням аналізу соціально-виховної роботи з неповнолітніми засудженими є намітити її зміст відповідно до визначених напрямів.

Під правовим вихованням (перший напрям усебічного виховання) ми розуміємо сукупність виховних заходів, які спрямовані на формування в засуджених правильного розуміння призначення та сутності законів, стійкого переконання в необхідності їх дотримання, правомірної поведінки в період відбування покарання та після звільнення.

Основним змістом правового виховання неповнолітніх засуджених є: 1) пропаганда правових знань, роз'яснення сутності чинних законів України; 2) доведення справедливості та гуманності законів; 3) прищеплення поваги до законів, вимог режиму, правил внутрішнього розпорядку; сприяння вихованню навичок їх добровільного виконання; 4) ознайомлення засуджених з їх обов'язками і правами, роз'яснення необхідності суворого їх виконання; 5) розвіювання версій про непричетність до злочину та несправедливість кримінального покарання; 6) роз'яснення принципу незворотності покарання за скоєний злочин.

Програма диференційованого виховного впливу на засуджених „Правова просвіта” призначається для неповнолітніх засуджених із стійкою кримінальною спрямованістю через несформованість або деформованість уявлень про нормативну поведінку в суспільстві.

Другий напрям виховної роботи – трудове виховання засуджених – це система виховних заходів, які передбачають залучення засуджених до трудової діяльності з метою психологічної, практичної та моральної підготовки до участі в суспільно-корисній праці після звільнення.

Отже, змістом трудового виховання засуджених є: 1) психологічна підготовка засуджених до суспільно-корисної праці; 2) практична підготовка засуджених до трудової діяльності; 3) моральна підготовка засуджених до праці.

У межах трудового виховання реалізується й програма диференційованого впливу на засуджених „Професія”, що передбачає залучення до неї засуджених, які не мають певної професії або спеціальності.

Наступний напрям виховної роботи – моральне виховання засуджених – визначається нами як система різноманітних виховних заходів, спрямованих на виявлення й нейтралізацію негативних моральних

якостей, етичних переконань, поглядів, звичок та прищеплення засудженим загальнолюдських гуманістичних цінностей, ідеалів добра, правди, справедливості, совісті, людської честі, тобто формування духовної особистості.

За таких міркувань основним змістом морально-виховання повинно стати: 1) моральна освіта, що полягає в озброєнні засуджених знаннями про норми моралі нашого суспільства, освітленні та розробці раціональних способів доведення етичних категорій до свідомості засуджених; 2) формування переконань, при якому необхідно досягти усвідомлення засудженими моральних норм суспільства, зробити їх переконаннями особистості; 3) формування моральних почуттів, тобто перетворення знань та переконань засуджених у навички та звички позитивної поведінки.

У межах морального здійснюється й релігійне виховання в колонії, під яким ми розуміємо систему методів і засобів впливу на людину з метою засвоєння основних законів релігійної моралі та ставлення до життя відповідно до релігійних принципів, запобігання морально-психологічній деформації особистості засудженого, формування таких моральних почуттів, як милосердя, співпереживання, добропорядність, ввічливе ставлення до людей тощо.

Моральне та релігійне виховання засуджених міцно переплітається в межах програми диференційованого виховного впливу „Духовне відродження”, яка має на меті підвищення значення духовних традицій і християнської культури в моральному вихованні, розвиток корисної ініціативи та творчих здібностей, запобігання морально-психологічній деформації, пов’язаній з позбавленням волі тощо.

Естетичне виховання засуджених (четвертий напрям виховної роботи) ми визначили як систему виховних заходів, спрямованих на формування творчо-активної особистості, яка спроможна сприймати, усвідомлювати, оцінювати красиве в житті, природі, мистецтві; творити за законами краси.

Основним змістом естетичного виховання засуджених ми визначаємо: 1) передачу естетичних і художніх знань; 2) формування естетичних потреб і почуттів, здібностей правильно розуміти і оцінювати красиве в навколишньому; 3) виховання естетичного смаку та ідеалів, які сприяють створенню у засуджених правильних уявлень про доцільність життя, соціально-значущих перспектив після звільнення; 4) залучення до художньо-естетичної діяльності та перетворення навколишнього середовища за законами краси і гармонії.

Немаловажним в естетичному вихованні засуджених є залучення їх до програми диференційованого виховного впливу „Творчість” з метою реалізації творчих потенціалів у різних видах мистецтва.

П’ятий напрям – *фізичне виховання* у виховній колонії – уявляє собою систему фізкультурно-спортивних та оздоровчих заходів, які проводяться із засудженими з метою укріплення здоров’я, розвитку фізичних сил і морально-вольових якостей, підтримки здорового способу життя, профілактики захворювань.

Змістом фізичного виховання в колонії є: 1) розвиток фізичної сили та витривалості в процесі заняття фізичною культурою; 2) удосконалення спортив-

них досягнень у певних видах спорту; 3) формування переконання у дотриманні здорового способу життя; 4) виховання морально-вольових якостей під час змагань різного рівня.

Фізичне виховання здійснюється в межах програми диференційованого виховного впливу на засуджених „Фізкультура і спорт”, яка залучає всіх засуджених до фізкультури і спорту в залежності від фізичного здоров’я та спортивної підготовки.

Санітарно-гігієнічне виховання в нашому дослідженні – це сукупність виховних впливів, спрямованих на підвищення санітарно-гігієнічної культури осіб, позбавлених волі, прищеплення їм санітарно-гігієнічних навичок в побуті, на виробництві з метою попередження інфекційних захворювань.

Зміст санітарно-гігієнічного виховання передбачає: 1) санітарно-гігієнічну просвіту; 2) пропаганду санітарно-гігієнічних знань, умінь серед різних груп засуджених; 3) прищеплення всім засудженим навичок дотримання санітарно-гігієнічних норм і правил [2].

Таким чином, чітко визначення змісту основних напрямів виховної роботи з усіма неповнолітніми засудженими (правове, трудове, моральне, естетичне, фізичне, санітарно-гігієнічне виховання) у поєднанні з такими програмами диференційованого виховного впливу на засуджених, як „Правова просвіта”, „Професія”, „Духовне відродження”, „Творчість”, „Фізкультура і спорт”, дозволить безпосереднім суб’єктам соціально-виховної роботи (навіть без педагогічної освіти) усвідомлено спланувати свою діяльність, наповнюючи зміст конкретними заходами виховного характеру [2; 5].

Поняття „соціально-виховна робота”, у якій змістовно виділяється й соціальний складник, потребує також визначення змісту *соціальної роботи* персоналу виховної колонії, без якої неможливе досягнення мети ресоціалізації (що буквально означає повторну соціалізацію (соціальний розвиток) особистості у взаємодії з соціальним середовищем).

Як було зазначено вище, суб’єктами соціальної роботи з неповнолітніми засудженими є персонал колонії та представники державних і недержавних органів, установ, організацій ресоціалізуючого середовища навколо виховної колонії.

Метою соціальної роботи з неповнолітніми засудженими в пенітенціарному закладі є організація взаємодії та співпраці між суб’єктами соціально-виховної роботи колонії та соціального середовища регіону і громади та на цій основі соціальний розвиток особистості неповнолітнього засудженого, що включає відновлення (або ж встановлення) соціального статусу, сімейних та корисних соціальних зв’язків, утворення умов для побутового та трудового влаштування після звільнення, інтеграції в суспільство повноправним громадянином.

Основним змістом щодо реалізації мети соціальної роботи з неповнолітніми засудженими є: 1) паспортизація колонії та соціального середовища громади й регіону для визначення їх ресоціалізуючого потенціалу; 2) спільне планування та організація соціально-виховної роботи із засудженими на основі взаємодії між суб’єктами колонії та ресоціалізуючого середовища як у пенітенціарний, так і постпенітенціарний періоди; 3) установа зворотного зв’язку

та контролю діяльності суб'єктів соціально-виховної роботи в період постпенітенціарної ресоціалізації неповнолітніх.

Особливого значення набуває соціальна робота в останні 6 місяців перебування неповнолітнього засудженого в колонії, коли він бере участь у програмі диференційованого впливу „Підготовка до звільнення” та на нього розробляється індивідуальна програма підготовки до звільнення.

Таким чином, соціально-виховна робота в сукупності її виховного та соціального складників комплексно впливає на успішність ресоціалізації особистості неповнолітнього засудженого.

Продовжуючи характеристику компонентів, що розкривають сутність і зміст соціально-виховної роботи з неповнолітніми засудженими, особливу увагу необхідно приділити наступному компоненту – *технологія соціально-виховної роботи*.

Під *технологією соціально-виховної роботи* ми розуміємо оптимальний спосіб організації цілеспрямованої, двосторонньої діяльності суб'єктів і об'єктів на основі її поділу на етапи та вибору сукупності форм і методів виконання на кожному етапі. Отже, основними елементами технологічного компоненту виступають *форми, методи та етапи* соціально-виховної роботи з неповнолітніми засудженими.

На основі узагальнення теоретичних здобутків щодо різних класифікацій форм і методів соціально-педагогічної роботи, наведемо найбільш доцільні форми й методи соціально-виховної роботи з неповнолітніми засудженими в межах її складників – *виховної* (правової, моральної, трудової, естетичної, фізичної, санітарно-гігієнічної) та *соціальної* роботи.

Формами виховної роботи в залежності від напрямку ми визначаємо наступні:

1) *правового виховання*: лекції, бесіди, диспути, конференції, тренінги; організація роботи юридичних консультацій; наочна інформація на правову тематику; оформлення куточків правових знань; розгляд заяв, пропозицій та скарг засуджених; прийом засуджених з особистих питань; вечори запитань та відповідей; відкриті судові засідання; прослуховування (перегляд) перегляд спецпрограм та кінофільмів по радіо, телебаченню, преси; дотримання режиму; прийом засуджених з особистих питань працівниками суду, прокуратури, адвокатури, органів міліції тощо;

2) *трудового виховання*: трудове змагання; курс „Кращий за професією”; школа передового досвіду; гуртки технічної творчості; навчально-продуктивна праця, суспільно-корисна праця, праця з господарського обслуговування та самообслуговування;

3) *морально-етичного виховання*: лекції, бесіди, диспути, конференції, тренінги, рольові ігри, аналіз учинків;

4) *художньо-естетичного виховання*: лекції, бесіди, диспути, конференції, тематичні вечори, конкурси, концерти, виставки; підтримка традицій щодо благоустрою за естетичними нормами; гуртки за інтересами; художня самодіяльність; культурно-масові заходи; наочна агітація; прослуховування (перегляд) радіо, музики, телебачення, документального та художнього кіно; зустрічі з відомими людьми; художні студії тощо.

5) *фізичного виховання*: фізична зарядка, змаган-

ня, турніри, спартакиади; спортивні секції та оздоровчі гуртки тощо;

6) *санітарно-гігієнічного виховання*: бесіди, дотримання санітарно-гігієнічних норм та правил;

7) *релігійного виховання*: лекції, бесіди, зустрічі з представниками релігійних конфесій, богослужіння, проповіді, обряди, користування релігійною літературою, іншими предметами і матеріалами релігійного призначення тощо.

Методи виховної роботи з неповнолітніми засудженими, що мають комплексно впливати на свідомість, діяльність, почуття, волю та поведінку засудженого, ми умовно поділяємо на п'ять груп:

1) *методи формування і корекції свідомості особистості* (психолого-педагогічний „вибух”, переконання, навчання, приклад);

2) *методи організації діяльності та спілкування; формування і корекції позитивного досвіду суспільної поведінки* (педагогічна вимога, громадська думка, довір'я, привчання, вправа, тренування, доручення, контроль, утворення виховних ситуацій, прогнозування й контроль);

3) *методи додаткової мотивації та стимулювання діяльності і поведінки* (гра, змагання, заохочення, схвалення, оцінка, довіра, організація перспективи, покарання, критика, попередження, осудження, догана, стягнення);

4) *методи самовиховання* (самоаналіз, самоосуд, самоказ, самонавчання, самоконтроль, самооцінка);

5) *методи виявлення результатів виховання/невиховання* (спостереження, експеримент, аналіз продуктів діяльності, узагальнення незалежних характеристик, анкетування, аналіз документації) [2].

До форм соціальної роботи (другого складника соціально-виховної роботи) виховної колонії належать: засідання піклувальної ради, спостережної комісії, батьківського комітету; участь суб'єктів ресоціалізуючого середовища в заходах виховного характеру; матеріальна допомога, побутове та трудове влаштування, відновлення соціального статусу та корисних соціальних зв'язків.

До основних методів соціальної роботи у виховній колонії ми відносимо: соціологічні (вивчення соціальної ситуації неповнолітнього, соціально-педагогічна паспортизація регіону і громади); управлінські (постановки цілей, прийняття рішень, планування, розподілу ролей, контролю за виконанням); організаційні (встановлення взаємодії та партнерства колонії з суб'єктами ресоціалізуючого середовища).

Намічені форми й методи соціально-виховної роботи з неповнолітніми засудженими втілюватимуться в різноманітних виховних заходах в колонії за участю суб'єктів ресоціалізуючого середовища регіону й громади на основі планування соціально-виховної роботи та її методичного забезпечення.

І, нарешті, *етапи* технологічного компоненту відбивають послідовність кроків у здійсненні соціально-виховної роботи з неповнолітніми засудженими у виховних колоніях, яка може бути представлена ланцюжком послідовних і взаємообумовлених дій (процесів): *діагностика – цілепокладання – прогнозування – проектування – планування – організація – керівництво – контроль – результат – підсумкова діагностика – оцінка – корекція*. Ці етапи циклічно

повторюються як в межах окремих етапів перебування неповнолітнього в колонії, так і при виникненні чергової соціально-педагогічної проблеми з метою її вирішення.

Якщо метою соціально-виховної роботи з неповнолітніми засудженими є ресоціалізація особистості, то логічним *результатом* соціально-виховної роботи (останній компонент її сутності і змісту) повинна стати *ресоціалізована особистість* неповнолітнього засудженого, здатна до реінтеграції (повторної інтеграції) у суспільство після звільнення; подальшої соціалізації, усебічного розвитку, саморозвитку й самореалізації.

Такий результат повністю відповідає висунутому нормативно-правовими документами *соціальному замовленню* на модель ресоціалізованої особистості неповнолітнього засудженого, що має бути просоціально розвиненою на всіх її структурних рівнях (за Н. Шевандриним [6]):

- *потребнісно-мотиваційному* – мати чітко визначені соціально-схвалювані цілі у житті, прагнути до самовдосконалення, виражати готовність до задоволення життєвих потреб соціально-схвалюваними способами;
- *когнітивно-пізнавальному* – розуміти роль освіти в житті людини, проявляти певною мірою знання з навчальних предметів, ерудованість, кмітливість, самостійність мислення, прагнути до пізнання нового;
- *морально-вольовому* – негативно ставитися до скоєного злочину, визнавати свою вину; вважати міру покарання, призначеної судом, справедливою; бути вимогливим до себе (своїх особистісних якостей) і людей;
- *міжособистісному* – бути готовим до просоціальної взаємодії з іншими людьми, проявляти негативне ставлення до асоціальної поведінки інших людей, у тому числі друзів, розуміти значення згуртованості та зацікавленості всіх членів колективу, до якого він належить, у загальній справі;
- *творчому* – мати улюблену справу, усвідомлювати можливості реалізовувати власні здібності, проявляти добросовісність, трудову дисциплінованість та якісні результати в суспільно корисній праці.

Таким чином, охарактеризувавши всі основні структурні компоненти сутності і змісту соціально-виховної роботи з неповнолітніми засудженими у спеціальних виховних установах (суб’єкт, об’єкт, мета, напрями, зміст, технологія (форми, методи, етапи) результат), маємо підстави для визначення досліджуваного нами поняття.

Соціально-виховна робота з неповнолітніми засудженими у спеціальних виховних установах – це цілеспрямована діяльність персоналу виховної колонії та суб’єктів соціального середовища, що полягає

у створенні виховними засобами сприятливих умов для ресоціалізації та подальшої інтеграції, соціалізації, усебічного розвитку, саморозвитку та самореалізації особистості неповнолітнього на основі інтеграції ресурсів особистості, колонії, громади, регіону і держави.

Отже, мета статті, що полягала у розкритті поняття, сутності і змісту соціально-виховної роботи з неповнолітніми засудженими у спеціальних виховних установах, була досягнута, що дозволило нам зробити деякі узагальнюючі висновки.

Науково-теоретичний зміст поняття „соціально-виховна робота з неповнолітніми засудженими” нами було визначено на підставі використання структурного підходу та характеристики її основних компонентів – об’єкт, суб’єкт, мета, напрями, зміст, технологія (форми, методи, етапи) та результат.

Об’єктом соціально-педагогічної роботи з неповнолітніми засудженими є неповнолітні особи віком від 14 до 18 років (за рішенням педагогічної ради – до 22), які засуджені до покарання у виді позбавлення волі за здійснення злочинів, передбачених Кримінальним кодексом України; *суб’єктами* – персонал виховних колоній, різнопрофільні соціальні інституції, окремі особи та ін.

Мета соціально-виховної роботи полягає у створенні виховними засобами сприятливих умов для ресоціалізації та подальшої інтеграції, соціалізації, усебічного розвитку й саморозвитку особистості засудженого на основі інтеграції ресурсів особистості, колонії, регіону і громади.

Характеристика змісту соціально-виховної роботи з неповнолітніми засудженими дозволила нам розробити конкретний зміст соціально-виховної роботи в межах її складників – виховної (правове, моральне, трудове, естетичне, фізичне, санітарно-гігієнічне виховання) та соціальної роботи.

У межах технології як компоненту нами було визначено систему форм, методів та етапів соціально-виховної роботи з неповнолітніми засудженими, що максимально наблизило теоретичний матеріал до його практичної реалізації суб’єктами з метою ресоціалізації об’єктів.

Немаловажним для чіткості уявлення про кінцевий „продукт” соціально-виховної роботи з неповнолітніми засудженими стало обґрунтування її результату – ресоціалізованої особистості, просоціально розвиненої на всіх її структурних сферах – потребнісно-мотиваційній, когнітивно-пізнавальній, морально-вольовій, міжособистісній, творчій.

Подальша наша робота буде присвячена розробці конкретних соціально-виховних заходів у межах окреслених вище змісту, форм і методів роботи з неповнолітніми засудженими.

Література та джерела

1. Безпалько О. В. Теорія і практика соціально-педагогічної роботи з дітьми та учнівською молоддю в територіальній громаді: дис. ... доктора пед. наук: 13.00.05 «соціальна педагогіка» / Ольга Володимирівна Безпалько. – Луганськ, 2006. – 537 с.
2. Дрижак В. В. Пенітенціарна педагогіка : навч. посіб. / В. В. Дрижак. – Чернівці : Вид-во Чернівці. юрид. коледжу ДДУПВП, 2009. – 270 с.
3. Кримінальний кодекс України (із змінами та доповненнями станом на 1 листопада 2008 року). – Х.: ТОВ „Одісей”, 2008. – 288 с.
4. Кримінально-виконавчий кодекс України. – Х.: ПП „ІГВІНІ”, 2007. – 96 с.
5. Положення про порядок реалізації у виправних та виховних колоніях програм диференційованого виховного впливу на

засуджених до позбавлення волі: наказ ДДУПВП від 17.06.2004 р. № 116. – К. : ДДУПВП, 2004. – 20 с.

6. Шевандрин Н. И. Психодиагностика, коррекция и развитие личности / Н. И. Шевандрин. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1998. – 512 с.

В статье дано понятие социально-воспитательной работы с несовершеннолетними осужденными в специальных воспитательных учреждениях как целенаправленной деятельности персонала воспитательной колонии и субъектов социальной среды, которая заключается в создании воспитательными средствами благоприятных условий для ресоциализации и дальнейшей интеграции в общество личности несовершеннолетнего; раскрыты сущность и содержание социально-воспитательной работы с несовершеннолетними осужденными через характеристику ее основных компонентов – субъекта, объекта, цели, направлений, содержания, технологии, результата. Материал статьи позволит правильно планировать и осуществлять социально-воспитательную работу с осужденными в специальных воспитательных учреждениях.

Ключевые слова: социально-воспитательная работа, несовершеннолетний осужденный, ресоциализация, специальное воспитательное учреждение.

This article presents the concept of social and pedagogical work with convicted juvenile in the special educational institution as purposeful activity staff Correctional Facility, and subjects of the social environment that is the creation of pedagogical tools enabling environment for resocialization and integration into society of convicted juvenile; essence and meaning social and pedagogical work with convicted juvenile through characterization of its main components – subject, object, purpose, objectives, content, technology, result. The article will allow to plan and implement social and pedagogical work with convicted juvenile in the special educational institution.

Key words: social and pedagogical work, convicted juvenile, resocialization, special educational institution.